

Aan de gemeenteraad

Onderwerp	LD-staalslakken dossier N31/Haak om Leeuwarden
Uw kenmerk	-
Ons kenmerk	2025-142024
Dienst	Fysiek Domein
Sector	Projectbureau
Contact	Hans Faber, 14 058
Bijlagen	-
Datum	27 mei 2025

Geachte leden van de gemeenteraad,

Inleiding

Gezien de recente berichtgevingen over het gebruik van LD-staalslakken (verder aangeduid als ‘staalslakken’) in wegenprojecten, informeren wij u graag over de situatie in/rondom Leeuwarden.

De toepassing van staalslakken is in onze gemeente aan de orde bij knooppunt Werpsterhoeke, waar RW32 aansluit op de Haak om Leeuwarden, en het knooppunt waar de Noordwestelijke Invalsweg (Harlingerstraatweg) aansluit op de Haak om Leeuwarden. Dat dossier loopt al langere tijd en u bent hier in 2021 en 2024 over geïnformeerd. Deze brief kan gezien worden als een actueel inzicht in dat staalslakkendossier.

De uitloging van staalslakken is de afgelopen weken, en ook zeer recent weer, volop in de media. Deze beide locaties op de Haak om Leeuwarden zijn daarbij ook genoemd.

Voor beide locaties wordt in deze brief de situatie en de problematiek toegelicht, wat onze rol en positie als gemeente daarbij is, en welke tijdelijke maatregelen in de tussentijd zijn gerealiseerd of in voorbereiding zijn.

WERPSTERHOEKE

Inleiding/situatie

Bij dit knooppunt zijn, net zoals bij het andere knooppunt noordelijk op de Haak, staalslakken toegepast als ophogingsmateriaal. Staalslakken worden in de wegenbouw toegepast als bouw materiaal ter vervanging van zand. De toepassing vereist echter, naar nu blijkt na jarenlange ervaring, grote zorgvuldigheid in de wijze van verwerking en aanbrengen. Er moet vooral worden voorkomen dat staalslakken in contact zijn of komen met water. Want dan is er uitloging en komen er mogelijk diverse schadelijke stoffen vrij. Bij de Werpsterhoeke is sprake van uitloging, en zijn de nodige beheersmaatregelen getroffen (zie onderstaand).

Behalve dit milieuprobleem levert het ook problemen op met de constructie. Als gevolg van het in contact zijn met water zwellen de staalslakken in alle richtingen. Dat levert problemen op met het wegdek (scheuren in het asfalt) en geeft druk op de kunstwerken (de landhoofden van de diverse viaducten verplaatsen). Bovendien erodeert het materiaal; het kan ‘papperig’ worden en de oorspronkelijke structuur en sterkte verliezen. Ook is er een kans dat door de zuurgraad van de uitgeloopte staalslakken de zogenaamde gebruikte geotextielen worden/zijn aangetast.

Op dit moment wordt in opdracht van Rijkswaterstaat onderzoek gedaan naar de aard en omvang van de problematiek. Afhankelijk daarvan moet een keuze worden gemaakt voor een eindoplossing.

Rol/positie gemeente

Rijkswaterstaat is verantwoordelijk voor het beheer en functioneren van de Werpsterhoeke en heeft daarom de leiding over het onderzoek naar de problematiek en voor een integrale eindoplossing. Zij waren destijds (binnen de samenwerkingsovereenkomst tussen de betrokken overheden) opdrachtgever voor deze locatie én zij zijn hier beheerder van de betreffende wegvakken en civiele kunstwerken.

Als gemeente zijn we bevoegd gezag daar waar het gaat om de bodemkwaliteit. Bij de realisatie van de uiteindelijke eindoplossing is behoud van de bereikbaarheid van de stad op dit knooppunt van hoofdwegen van groot belang.

Tijdelijke maatregelen

Rijkswaterstaat heeft tijdelijke maatregelen getroffen om de situatie veilig te stellen met afzettingen rondom de locaties waar verontreinigd water uitloopt uit de taluds. Daarnaast gaan ze een pompsysteem aanbrengen waarbij het water uit de terpen wordt gepompt, geneutraliseerd en geloosd, zodat de staalslakken niet langer of veel minder onderhevig zijn aan contact met water. Zo worden de nadelige gevolgen tijdelijk ondervangen. Rijkswaterstaat heeft hierover contact en afstemming met gemeente en Wetterskip Fryslân als de bevoegde gezagen voor bodem- en waterkwaliteit.

Vooruitblik

Rijkswaterstaat heeft voor de aanpak van de problematiek een projectorganisatie opgezet. In grote lijnen zijn er 2 alternatieve maatregelen om de problematiek aan te pakken. Dat zijn de staalslakken inpakken of de staalslakken afgraven. De opties zijn beide zeer ingrijpend en kostbaar. Rijkswaterstaat werkt aan een eindoplossing. Omdat de impact van een hersteloperatie naar verwachting groot is vanwege waarschijnlijke afsluitingen en omleidingen zijn we daarin een cruciale stakeholder.

AANSLUITING HAAK NOORD, HARLINGERSTRAATWEG OP N31

Inleiding/situatie

Het vraagstuk op dit knooppunt is redelijk identiek aan de hiervoor beschreven situatie bij Werpsterhoeke. Het is echter een minder ‘ingewikkeld’ en ook kleiner knooppunt. De staalslakken bevinden zich hier in de op/afritten en in de

aansluiting met de Harlingerstraatweg. Ook op deze locatie zijn de staalslakken in contact met water en loogt dat verontreinigd water op enkele locaties uit. Er is sprake van schade aan het wegdek als gevolg van het uitzetten van de staalslakken. Ook is er druk op het kunstwerk en de landhoofden door de uitzetting. Ook hier zijn dus zowel problemen op milieutechnisch vlak als op constructief/civieltechnisch vlak. De weg is wel veilig te gebruiken.

Rol/positie gemeente

Op dit knooppunt is onze gemeentelijke positie anders dan bij Werpsterhoeke. Voor het milieukundige aspect (bodemkwaliteit) is de gemeente ook hier het bevoegd gezag.

Rijkswaterstaat is eigenaar van de delen van dit knooppunt die aan hen toebehoren (de Haak met de op- en afritten). De wegdelen met de staalslakkenondergrond - die beoogd zijn om in gemeentelijk eigendom en beheer te komen - zijn door de provincie nog niet kadastraal overgedragen naar de gemeente. De provincie is namelijk de contracteigenaar en opdrachtgever voor Haak noord geweest. Daarnaast is de provincie contracthouder naar de aannemer. Hier is nog geen sprake van een formele overdracht van aannemer naar provincie. Er loopt dus nog een traject waarin de provincie de aannemer vergt op een oplevering waarbij de problematiek duidelijk is en een oplossing is doorgevoerd.

Overigens zijn deze wegen reeds eind 2014 in gebruik genomen.

Intussen werken de drie overheden (provincie, Rijkswaterstaat, gemeente), in afstemming met Wetterskip Fryslân en de gemeente Leeuwarden in de rol van bevoegd gezag bodem (met ondersteuning / advisering van de FUMO), aan het inzichtelijk krijgen van de problematiek en vervolgens van de oplossing.

Tijdelijke maatregelen

De overheden (RWS, provincie, gemeente in afstemming met Wetterskip) hebben in goed overleg een aantal tijdelijke maatregelen getroffen om de (milieu)problematiek goed in beeld te krijgen (door onderzoek) en de milieuproblematiek te beheersen. Dat is gedaan met maatregelen door extra afdekking met kleilagen. In de sloot waarin het verontreinigde water uitkomt is een stuwteje geplaatst, zodat dit water zich niet verder verspreidt en de waterkwaliteit gemonitord kan worden. Op basis van monitoring is vastgesteld dat het verontreinigd water zich niet verder verspreidt. Op enige afstand van de uitlooppunten is de mate van verontreiniging al zeer sterk afgenomen. Vanwege onacceptabele schade aan het wegdek (ribbelvorming) zijn er in 2023 herstelwerkzaamheden uitgevoerd.

Informatie naar aanliggende grondeigenaren

Grondeigenaren, wijkpanel en dorpsbelangen zijn in april 2024 geïnformeerd over de situatie en de onderzoeken die plaatsvinden naar de problematiek met de staalslakken bij de locatie Haak noord.

Vooruitblik

In een regelmatig ambtelijk overleg vindt afstemming plaats over de processtappen die nodig zijn om de aard van de problematiek te kennen en te komen tot een doeltreffende aanpak. De afgelopen periode hebben expertmeetings plaatsgevonden. Vooral de waterhuishouding en het waterverloop in de grondlichamen zijn van belang voor de afweging en keuze voor een finale oplossing.

De overheden werken in gezamenlijkheid aan het benodigde onderzoek, eventuele aanvullende tijdelijke maatregelen en het zicht krijgen op een eindoplossing. Die inzet vraagt van de betrokken overheden inzet in tijd en eventueel budget voor extern te maken kosten.

Op basis van het contract tussen provincie en aannemer loopt op dit moment een juridisch traject. De provincie heeft met een zogeheten stuitingsbrief de aannemer gevergd de problemen op te lossen voordat het werk kan worden overgedragen en het contract afgerond. Dat is dus een zaak tussen de Provincie en de aannemer. Over de overdracht van het project richting de gemeente en de status van het project richting de aannemer vinden nog gesprekken plaats.

Qua oplossingen zijn ruwweg dezelfde varianten aan de orde als bij de Werpsterhoeke. Dat betekent, staalslakken inpakken of alle staalslakken afgraven.

Ondanks dat de verkeersintensiteit van het verkeer van en naar de Harlingerstraatweg beperkter is dan bij Werpsterhoeke, zal de impact van een afsluiting, die mogelijk nodig is voor een hersteloperatie, wel aanzienlijk zijn.

STAALSLAKKEN ITEM IN NIEUWSUUR

Afgelopen vrijdagavond waren de staalslakken wederom in het nieuws. In Nieuwsuur werden de uitkomsten van een journalistiek onderzoek bekend gemaakt. Daaruit kwam naar voren dat in 2009 het gebruik van staalslakken bij het ministerie van I&W is stopgezet vanwege onacceptabele risico's op het vlak van milieu en schade aan wegdekken; zonder dat daar ruchtbaarheid aan gegeven zou zijn. In 2012 zouden weer proefprojecten zijn gestart met het gebruik van staalslakken. De Haak om Leeuwarden was daar eentje van.

Dat de Haak om Leeuwarden als proefproject zouden dienen, was bij ons als gemeente niet bekend. En ook de provincie Fryslân, de contractpartner naar de aannemer, geeft aan zich daar niet van bewust te zijn geweest.

De opmerkelijke conclusies die in het item naar voren kwamen geven aanleiding tot opheldering en nader onderzoek naar de verantwoordelijkheid en consequenties rondom het gebruik van staalslakken. De staatssecretaris heeft inmiddels via de media laten weten de urgentie ook te zien en hier onderzoek naar te laten doen.

Voor dit moment is het nog te vroeg om daar concrete en goed onderbouwde conclusies uit te trekken.

Wij zullen hierover het gesprek blijven voeren met Rijkswaterstaat en volgen het vervolg vanuit het ministerie nauwlettend.

Wij vertrouwen erop u op dit moment voldoende te hebben geïnformeerd over deze situatie. Mochten zich nieuwe relevante ontwikkelingen voordoen, dan zullen wij u daarover opnieuw informeren. Mocht u in de tussentijd behoefte hebben aan meer informatie, dan zijn wij graag bereid om daarin te voorzien.

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders van Leeuwarden,

burgemeester.

secretaris.

**Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend.*